

SPIS TREŚCI

WYKAZ WAŻNIEJSZYCH SKRÓTÓW	11
Rozdział I. PODSTAWOWE ZAGADNIENIA PRAWA MIĘDZYNARODOWEGO . .	13
§ 1. Społeczność międzynarodowa a prawo międzynarodowe	13
1. Pojęcie i skład społeczności międzynarodowej (13). 2. Cechy charakterystyczne społeczności międzynarodowej (15). 3. Społeczność międzynarodowa a wspólnota. Uniwersalizm a regionalizm (17).	
§ 2. Pojęcie i istota prawa międzynarodowego	17
1. Definicja (17). 2. Nazwa (19). 3. Systematyka (20). 4. Podstawa obowiązywania prawa międzynarodowego (21). 5. Sankcje (23).	
§ 3. Prawo międzynarodowe a prawo wewnętrzne	26
1. Jedność czy odrębność. Monizm a dualizm (26). 2. Stosunek prawa międzynarodowego do prawa wewnętrznego w praktyce międzynarodowej (27). 3. Stosowanie umów międzynarodowych w porządku prawnym Rzeczypospolitej Polskiej (28).	
Rozdział II. ZARYS HISTORII PRAWA MIĘDZYNARODOWEGO	31
§ 1. Starożytność	31
1. Typy historyczne prawa międzynarodowego (31). 2. Bliski Wschód (33). 3. Grecja (33). 4. Chiny (35). 5. Rzym (35).	
§ 2. Średniowiecze	38
1. „Rodzina narodów chrześcijańskich” (38). 2. Stosunki z państwami muzułmańskimi (39). 3. Rozwój kontaktów międzynarodowych (40). 4. Nauka prawa międzynarodowego (41). 5. Nauka prawa międzynarodowego w Polsce (42).	
§ 3. Od średniowiecza do XVIII wieku	44
1. Formowanie się nowego układu politycznego i „klasycznego” prawa międzynarodowego (44). 2. Nauka prawa międzynarodowego (47). 3. Nauka prawa międzynarodowego w Polsce (50).	
§ 4. Wiek XIX i początek XX wieku	51
1. Oddziaływanie rewolucji francuskiej (51). 2. Kongres wiedeński (52). 3. Doktryna Monrogo (54). 4. Ekspansja społeczności międzynarodowej (54). 5. Ekspansja kolonial-	

	na (54). 6. Traktat paryski (55). 7. Rozwój współpracy międzynarodowej i prawa międzynarodowego (57). 8. Konferencje haskie (57). 9. Nauka prawa międzynarodowego (58). 10. Nauka prawa międzynarodowego w Polsce (59).	
§ 5.	Okres współczesny	60
	1. Pierwsza wojna światowa (60). 2. Okres międzywojenny (61). Druga wojna światowa (64). 4. Rozpad imperiów kolonialnych (66). 5. Okres powojenny (67). 6. Nauka prawa międzynarodowego (70). 7. Nauka prawa międzynarodowego w Polsce (72).	
Rozdział III. ŹRÓDŁA PRAWA MIĘDZYNARODOWEGO		75
§ 1.	Pojęcie źródeł prawa międzynarodowego	75
§ 2.	Umowa międzynarodowa	77
	1. Pojęcie i rodzaje umów międzynarodowych (77). 2. Forma umów międzynarodowych (79).	
§ 3.	Procedura zawierania umów międzynarodowych	81
	1. Ustalenie tekstu i podpisanie umowy (81). 2. Ratyfikacja i wejście w życie (83). 3. Przystąpienie do umowy (88). 4. Rejestracja i publikacja umów (89). 5. Typowe klauzule występujące w umowach międzynarodowych (90).	
§ 4.	Zakres mocy obowiązującej umów międzynarodowych	91
	1. Obowiązywanie umów w czasie i przestrzeni (91). 2. Zastrzeżenia (92). 3. Zakres mocy obowiązującej umów wobec państw trzecich (94).	
§ 5.	Nieważność, wygaśnięcie i zawieszenie stosowania umów	95
	1. Nieważność umów (95). 2. <i>Ius cogens</i> (97). 3. Wygaśnięcie umowy (98). 4. Wypowiedzenie umowy (100). 5. Zawieszenie stosowania umowy (101). 6. Wpływ wybuchu wojny na umowy międzynarodowe (101).	
§ 6.	Obowiązek przestrzegania i zasady interpretacji umów międzynarodowych	103
	1. <i>Pacta sunt servanda</i> (103). 2. Środki zabezpieczające wykonanie umów (104). 3. Interpretacja umów międzynarodowych (104).	
§ 7.	Zwyczaj międzynarodowy	106
§ 8.	Ogólne zasady prawa	109
§ 9.	Inne źródła prawa międzynarodowego	110
	1. Orzecznictwo sądów międzynarodowych (110). 2. Doktryna (110). 3. Ustawodawstwo państw (111). 4. Akty jednostronne (112). 5. Uchwały organizacji międzynarodowych (113).	
§ 10.	Kodyfikacja prawa międzynarodowego	115
	1. Rozwój historyczny (115). 2. Kodyfikacja prawa międzynarodowego po drugiej wojnie światowej (115). 3. Następstwa kodyfikacji (116).	
Rozdział IV. PODMIOTY PRAWA MIĘDZYNARODOWEGO		117
§ 1.	Pojęcie podmiotowości w prawie międzynarodowym	117
§ 2.	Państwo jako podmiot prawa międzynarodowego	120
	1. Elementy składowe i istota państwa (120). 2. Powstawanie i upadek państw. Zagadnienie sukcesji (123).	
§ 3.	Rodzaje państw z uwagi na ich strukturę	127
	1. Państwa jednolite (127). 2. Państwa złożone (128). 3. Związek Radziecki (129). 4. Wspólnota Niepodległych Państw (129). 5. Wspólnota Narodów (brytyjska) (130).	
§ 4.	Rodzaje państw ze względu na ograniczenie zdolności do czynności prawnych w stosunkach międzynarodowych	132
	1. Państwa zależne (132). 2. Minipaństwa (133). 3. Państwa trwale neutralne (133).	
§ 5.	Inne podmioty prawa międzynarodowego	134

1. Podmiotowość narodu (134). 2. Podmiotowość organizacji międzynarodowych (136). 3. Podmiotowość Stolicy Apostolskiej (137). 4. Podmiotowość osób fizycznych i prawnych (138).	
§ 6. Uznanie międzynarodowe	140
1. Pojęcie i formy uznania (140). 2. Uznanie państwa (141). 3. Uznanie rządu (144). 4. Uznanie za stronę wojującą i za powstańców (146). 5. Uznanie za naród (148).	
§ 7. Odpowiedzialność międzynarodowa państwa	148
1. Źródła odpowiedzialności (150). 2. Odpowiedzialność bezpośrednia i pośrednia (152). 3. Formy odpowiedzialności (154).	
Rozdział V. ORGANY PAŃSTWA W STOSUNKACH MIĘDZYNARODOWYCH . . .	157
§ 1. Organy wewnętrzne	158
1. Głowa państwa (158). 2. Parlament (160). 3. Rząd i szef rządu (premier) (161). 4. Minister i ministerstwo spraw zagranicznych (163). 5. Minister właściwy do spraw gospodarki (165).	
§ 2. Organy zewnętrzne	166
1. Stałe przedstawicielstwa dyplomatyczne (166). 2. Misje specjalne (167). 3. Przedstawicielstwa handlowe (168). 4. Przedstawicielstwa przy organizacjach międzynarodowych (168). 5. Urzędy konsularne (170). 6. Misje wojskowe (171).	
§ 3. Stosunki dyplomatyczne	172
1. Normy regulujące stosunki dyplomatyczne (172). 2. Ustanowienie stosunków dyplomatycznych (173). 3. Funkcje misji dyplomatycznej (174). 4. Klasy szefów misji i zagadnienie precedencji (175). 5. Personel misji dyplomatycznej (176).	
§ 4. Przywileje i immunitety dyplomatyczne	177
1. Pojęcie przywilejów i immunitetów (177). 2. Podstawa przywilejów i immunitetów dyplomatycznych (177). 3. Przywileje i immunitety misji (179). 4. Przywileje i immunitety osobowe (180).	
§ 5. Obowiązki przedstawicieli dyplomatycznych wobec państwa przyjmującego	182
§ 6. Korpus dyplomatyczny	183
§ 7. Koniec misji dyplomatycznej	183
§ 8. Stosunki konsularne	185
1. Normy regulujące stosunki konsularne (185). 2. Ustanowienie stosunków konsularnych. Początek i koniec funkcji konsularnych (186). 3. Funkcje konsularne (188). 4. Immunitety i przywileje konsularne (189). 5. Immunitety i przywileje placówki (189). 6. Immunitety i przywileje osobowe (189). 7. Klasy szefów placówek konsularnych. Korpus konsularny (190). 8. Konsulowie zawodowi i honorowi (191).	
Rozdział VI. TERYTORIUM W PRAWIE MIĘDZYNARODOWYM	193
§ 1. Terytorium państwowe	194
1. Znaczenie terytorium państwowego (194). 2. Istota prawna terytorium państwowego (195). 3. Skład terytorium państwowego (196). 4. Ochrona integralności terytorialnej państwa w prawie międzynarodowym (197).	
§ 2. Zwierzchnictwo terytorialne	198
1. Pojęcie i istota zwierzchnictwa terytorialnego (198). 2. Obowiązki wynikające ze zwierzchnictwa terytorialnego (200).	
§ 3. Szczególne ograniczenia wykonywania zwierzchnictwa terytorialnego	201
1. Demilitaryzacja i neutralizacja terytorium (201). 2. Bazy wojskowe (202). 3. Dzierżawa (203).	
§ 4. Nabycie i utrata terytorium państwowego	203

	1. Cesja (204). 2. Efektywna okupacja (zawłaszczenie) (205). 3. Zasiedzenie (206). 4. Przyrost (207). 5. Zawojowanie (podbój) (207). 6. Utrata terytorium (208).	
§ 5.	Granice	209
	1. Pojęcie i rodzaje granic (209). 2. Delimitacja granicy państwowej (210). 3. Demarkacja granicy państwowej (210). 4. Administracja granicy państwowej (211). 5. Nienaruszalność granic (212).	
§ 6.	Kształtowanie się granic Polski po drugiej wojnie światowej	212
	1. Granica wschodnia (212). 2. Granica polsko-niemiecka (213). 3. Granica polsko-czeska i polsko-słowacka (215).	
§ 7.	Rzeki międzynarodowe	216
	1. Pojęcie rzeki międzynarodowej (216).	
§ 8.	Obszary morskie	219
	1. Obszary morskie wchodzące w skład terytorium państwowego (220). 2. Obszary morskie podlegające ograniczonej jurysdykcji lub suwerenności państwa nadbrzeżnego (225). 3. Obszary morskie poza granicami jurysdykcji państwowej (229). 4. Międzynarodowe cieśniny i kanały morskie (236).	
§ 9.	Obszary podbiegunowe	243
	1. Arktyka (243). 2. Antarktyka (243).	
§ 10.	Przestrzeń powietrzna i kosmiczna	244
	1. Przestrzeń powietrzna (244). 2. Przestrzeń kosmiczna (248).	
Rozdział VII. LUDNOŚĆ W PRAWIE MIĘDZYNARODOWYM		255
§ 1.	Obywatelstwo	256
	1. Pojęcie i znaczenie obywatelstwa (256). 2. Nabycie i utrata obywatelstwa (257). 3. Podwójne lub wielorakie obywatelstwo (259). 4. Bezpaństwowość i uchodźstwo (260).	
§ 2.	Cudzoziemcy	261
	1. Dopuszczenie i pobyt cudzoziemców na terytorium innego państwa (261). 2. Prawa i obowiązki cudzoziemców (262).	
§ 3.	Azyl terytorialny	264
§ 4.	Ekstradycja przestępców	265
§ 5.	Międzynarodowa ochrona praw człowieka	267
	1. Zasada poszanowania praw człowieka w Karcie Narodów Zjednoczonych (268). 2. Powszechna Deklaracja Praw Człowieka (269). 3. Międzynarodowe Pakty Praw Człowieka (271). 4. Zakaz dyskryminacji (273). 5. Zapobieganie i karanie zbrodni ludobójstwa (275). 6. Ochrona poszczególnych grup (277). 7. Międzynarodowa kontrola przestrzegania praw człowieka (280).	
Rozdział VIII. ORGANIZACJE MIĘDZYNARODOWE		285
§ 1.	Pojęcie i rodzaje organizacji międzynarodowych	285
	1. Podział organizacji na rządowe i pozarządowe (285). 2. Struktura międzynarodowych organizacji rządowych (287). 3. Organizacje wyspecjalizowane ONZ (288).	
§ 2.	Międzynarodowe organizacje rządowe	289
	1. Rozwój historyczny (289). 2. Podmiotowość prawnomiędzynarodowa (290). 3. Istota prawnopolityczna organizacji rządowych (291). 4. Funkcje organizacji rządowych (292).	
§ 3.	Uchwały podejmowane przez organy międzynarodowych organizacji rządowych	294
	1. Charakter prawny uchwał (294). 2. Rodzaje uchwał (295).	
§ 4.	Międzynarodowe organizacje pozarządowe	298
	1. Rozwój historyczny (298). 2. Funkcje organizacji pozarządowych (299).	

§ 5.	Organizacja Narodów Zjednoczonych	301
	1. Karta Narodów Zjednoczonych (301). 2. Cele i zasady Narodów Zjednoczonych (302). 3. Członkostwo ONZ (305). 4. Organy ONZ (307). 5. Podział kompetencji między Zgromadzenie Ogólne i Radę Bezpieczeństwa (311). 6. Sankcje (312). 7. Pokojowe operacje ONZ (314). 8. Układy i organizacje regionalne (315). 9. Funkcje Rady Gospodarczo-Społecznej (316). 10. Status konsultacyjny organizacji pozarządowych (317). 11. Terytoria powiernicze i obszary niesamodzielne (318). 12. Funkcje Sekretarza Generalnego ONZ (320). 13. Funkcjonariusze ONZ (321). 14. Siedziba i finanse ONZ (322).	
§ 6.	Międzynarodowe organizacje rządowe poza systemem ONZ	322
	1. Organizacje współpracy politycznej i wojskowej (322). 2. Europejskie organizacje regionalne (325). 3. Pozaeuropejskie organizacje regionalne (333).	
Rozdział IX. POKOJOWE ZAŁATWIANIE SPORÓW MIĘDZYNARODOWYCH . .		337
§ 1.	Pojęcie i podział sporów międzynarodowych	337
	1. Definicja sporu i konfliktu międzynarodowego (337). 2. Rodzaje sporów międzynarodowych (339).	
§ 2.	Środki pokojowego załatwiania sporów	341
	1. Podział środków załatwiania sporów (341). 2. Rokowania bezpośrednie (negocjacje) (342). 3. Dobre usługi i mediacja (346). 4. Komisje badań (347). 5. Koncyliacja (347).	
§ 3.	Sądy międzynarodowe	350
	1. Rozwój historyczny (350). 2. Arbitraż międzynarodowy (352). 3. Międzynarodowy Trybunał Sprawiedliwości (355). 4. Międzynarodowy Trybunał Prawa Morza (360).	
§ 4.	Stałe sądy regionalne	360
§ 5.	Załatwianie sporów w świetle statutów i praktyki organizacji międzynarodowych . . .	363
	1. Załatwianie sporów w systemie Ligi Narodów (363). 2. Załatwianie sporów w świetle Karty Narodów Zjednoczonych (363). 3. Załatwianie sporów w świetle praktyki ONZ (367). 4. Załatwianie sporów w innych organizacjach międzynarodowych (369). 5. Międzynarodowy Ośrodek Regulowania Sporów Inwestycyjnych (370).	
§ 6.	Tendencje rozwojowe w zakresie załatwiania sporów międzynarodowych	371
§ 7.	Środki przymusu niebędące wojną	376
Rozdział X. PRAWO KONFLIKTÓW ZBROJNYCH		379
§ 1.	Wojna, konflikt zbrojny, użycie siły	379
§ 2.	Zakaz użycia siły zbrojnej w rozwoju historycznym	380
	1. Doktryna wojny sprawiedliwej (380). 2. Pakt Ligi Narodów (381). 3. Pakt Paryski z roku 1928 (382).	
§ 3.	Zakaz użycia siły zbrojnej w świetle obecnie obowiązującego prawa międzynarodowego	383
	1. Karta Narodów Zjednoczonych (383). 2. Zasada nieinterwencji (385). 3. Samoobrona indywidualna i zbiorowa (387). 4. Określenie napaści (agresji) (389).	
§ 4.	Rozbrojenie	390
	1. Rozwój historyczny (390). 2. Rozbrojenie w świetle Karty Narodów Zjednoczonych (391). 3. Rokowania rozbrojeniowe (392).	
§ 5.	Ogólne zagadnienia prawa wojennego (<i>ius in bello</i>)	394
	1. Cechy szczególne prawa wojennego (394). 2. Rozwój historyczny prawa wojennego (397). 3. Zakres mocy obowiązującej prawa wojennego (400). 4. Rozpoczęcie wojny (402). 5. Porozumienia między państwami wojującymi (403). 6. Mocarstwa opiekuńcze (404). 7. Organizacje Czerwonego Krzyża (405). 8. Jeńcy (406). 9. Ranni i chorzy (407). 10. Ochrona ludności cywilnej (408). 11. Zakończenie wojny i likwidacja skutków wojny (410). 12. Odpowiedzialność za przestępstwa wojenne (411).	

§ 6.	Wojna lądowa	418
	1. Siły zbrojne uczestniczące w wojnie lądowej (418). 2. Metody i środki walki (420).	
	3. Okupacja wojenna (422).	
§ 7.	Wojna morska	425
	1. Odrębności wojny morskiej (425). 2. Metody i środki wojny (426). 3. Prawo łupu (428).	
	4. Kontrabanda wojenna (429).	
§ 8.	Wojna powietrzna	429
§ 9.	Konflikty zbrojne niemające charakteru międzynarodowego	431
	1. Rozwój historyczny (431). 2. Konwencje genewskie z roku 1949 (432). 3. Protokół dodatkowy z roku 1977 (433). 4. Umieждународowane konflikty wewnętrzne (434).	
§ 10.	Neutralność wojenna	436
	1. Pojęcie neutralności wojennej (436). 2. Prawa i obowiązki państw neutralnych (436).	
	3. Neutralność wojenna w świetle Karty Narodów Zjednoczonych (439).	
BIBLIOGRAFIA (wybór)		441
SKOROWIDZ PRZEDMIOTOWY.		447